Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuuleminen
19.11.2015 klo 12.15

Tallamaria Maunu, erikoissuunnittelija
työ- ja elinkeinoministeriö
puh. 050 433 1011

Liittyy: HE 51/2015 vp

Vuorotteluvapaasijaisena toimineet ja vuorotteluvapaalle jääneet työ- ja elinkeinoministeriön tilastoissa

Tiivistelmä: Vuonna 2013 päättyi 9327 vuorotteluvapaasijaisuusjaksoa. Vuorotteluvapaasijaisuus on työvoimapolitiikan palveluista se, jolta työllistytään parhaiten. Vuorotteluvapaasijaisina toimineista 62,6 % oli työllistynyt avoimille työmarkkinoille kolme kuukautta jakson päättymisen jälkeen. Vuorotteluvapaasijaisuusjaksot kestävät keskimäärin pitempään kuin muut työvoimapolitiikan palvelujaksot. Palvelujakson pitempi kesto on yhteydessä suurempaan työllistymisosuuteen.

Sekä vuorotteluvapaalle jääneistä että vuorotteluvapaasijaisina toimineista valtaosa on ollut naisia. Toimialoittain tarkasteltuna vuorotteluvapaasijaisia työskenteli vuonna 2014 eniten julkisen hallinnon, maanpuolustuksen ja pakollisen sosiaalivakuutuksen toimialalla. Myös sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä teollisuuden toimialoilla oli muita aloja enemmän vuorotteluvapaasijaisia. Ammateittain tarkasteltuna sekä vapaalle jääneissä että sijaisissa on paljon terveydenhuollon ja opetusalan työntekijöitä sekä eri alojen asiantuntijoita ja erityisasiantuntijoita.

Vuorotteluvapaasijaisena toimineet ovat keskimäärin olleet melko lyhyen aikaa työttöminä työnhakijoina ennen sijaisuusjakson alkua. Vuoden 2015 tammi-syyskuun aikana edeltävän työttömyysjakson pituus on ollut keskimäärin 11 viikkoa. Vuorotteluvapaasijaisena vuonna 2014 toimineiden henkilöiden koulutustaso oli korkeampi kuin 15–64-vuotiaan väestön keskimääräinen koulutustaso vuonna 2013.

Työ- ja elinkeinoministeriö tekee vuosittain katsauksen työvoimapolitiikan palveluilta sijoittumisesta eli siitä, mikä on palveluihin osallistuneiden henkilöiden työmarkkinatilanne kolme tai kuusi kuukautta palvelujakson päättymisen jälkeen. Uusin katsaus[1] ilmestyi syksyllä ja sen tiedot koskevat vuotta 2013. Katsauksessa on ensimmäistä kertaa mukana tiedot vuorotteluvapaasijaisuudelta sijoittumisesta. Vuonna 2013 päättyi 9327 vuorotteluvapaasijaisuusjaksoa.[2]

Vuorotteluvapaasijaisina toimineista 62,6 % oli työllistynyt avoimille työmarkkinoille kolme kuukautta jakson päättymisen jälkeen. Vuorotteluvapaasijaisuus onkin tarkastelluista työvoimapolitiikan palveluista se, jolta työllistytään parhaiten. Muissa työvoimapolitiikan palveluissa työllistyneiden osuudet ovat huomattavasti matalampia: työllistämisessä 24,4 %, ammatillisessa työvoimakoulutuksessa 33,9 %, omaehtoisessa opiskelussa 32,0 %, valmentavassa työvoimakoulutuksessa 13,4 %, työharjoittelussa / työelämävalmennuksessa 16,6 %, työ- ja koulutuskokeilussa 12,1 % ja kuntouttavassa työtoiminnassa 2,4 %.

[1] Työvoimapolitiikan palveluilta sijoittuminen vuonna 2013.
https://www.tem.fi/files/43528/Palveluilta_sijoittuminen_2013.pdf

[2] Katsauksessa tarkastellaan vuonna 2013 päättyneitä jaksoja, joista osa on alkanut jo vuonna 2012. Vastaavasti osa vuonna 2013 alkaneista jaksoista päättyi vasta vuonna 2014, ja nämä jaksot ovat mukana vasta vuoden 2014 tarkastelussa.

Vuorotteluvapaasijaisuusjaksot kestävät keskimäärin pitempään kuin muut työvoimapolitiikan palvelujaksot. Katsauksessa todetaan, että palvelujakson pitempi kesto on yhteydessä suurempaan työllistymisosuuteen.

Kolme kuukautta vuorotteluvapaajakson päättymisen jälkeen 18,5 % sijaisena toimineista on työttömänä. Osuus on huomattavasti pienempi kuin työvoimapolitiikan palveluissa keskimäärin (39,2 %). Myös niitä, joiden sijoittumisesta ei ole tietoa, on vuorotteluvapaasijaisten keskuudessa vähemmän (14,6 %) kuin työvoimapolitiikan palvelujakson päättäneissä keskimäärin (19,7 %).

Koulutustasoittain tarkasteltuna perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneista vuorotteluvapaasijaisena toimineista työllistyi 63,3 %. Niistä, joilla joko ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa tai koulutuksesta ei ollut tietoa, työllistyi matalampi, mutta silti huomattava osuus, 52,5 %.

Katsauksessa tarkastellaan vielä kolmen erityisryhmän työllistymistä työvoimapolitiikan palveluilta. Vammaisiksi ja pitkäaikaissairaiksi luokitelluista[3] vuorotteluvapaasijaisista työllistyi 55,7 %. Osuus on huomattavasti korkeampi kuin vammaisten ja pitkäaikaissairaiden keskimääräinen työllistymisosuus työvoimapolitiikan palveluilta (12,7 %). Pitkäaikaistyöttömistä eli vähintään 12 kuukautta yhdenjaksoista työttömyyttä kokeneista vuorotteluvapaasijaisista työllistyi 42,9 %, kun keskimäärin pitkäaikaistyöttömistä työllistyi vain 13,5 %. Vuorotteluvapaasijaisena toimineista ulkomaan kansalaisista työllistyi 51,3 %[4]. On tosin huomattava, että ulkomaan kansalaisten toimiminen vuorotteluvapaasijaisina on harvinaista: vain 0,6 % ulkomaan kansalaisten päättämistä työvoimapolitiikan palvelujaksoista oli vuorotteluvapaasijaisuuksia. Suomen kansalaisilla osuus oli sekin melko pieni, 6 %.

Sekä vuorotteluvapaalle jääneistä että vuorotteluvapaasijaisina toimineista valtaosa on ollut naisia. Vuorotteluvapaalle jääneiden ja vuorotteluvapaasijaisena toimineiden sukupuolijakauma on pysynyt vakaana viime vuodet: vuosina 2006 – 2014 miehiä on ollut vapaalle jääneistä keskimäärin 30,4 % ja sijaisista 30,0 % (Kuvio 1a). Vuorotteluvapaalle jääneet ovat olleet keskimäärin vanhempia kuin sijaisina toimineet, mikä ei ole yllättävää, koska vapaalle jäävällä tulee olla pitkä työhistoria. Vuonna 2014 vuorotteluvapaasijaisista 81,6 % oli alle 50-vuotiaita. Vuorotteluvapaalle jääneistä 58,9 % oli 50 vuotta täyttäneitä (Kuvio 1b).

[3] Luokittelu on lähinnä suuntaa-antava: henkilö voidaan luokitella työnvälitystilastossa vammaiseksi tai pitkäaikaissairaaksi joko hänen oman ilmoituksensa tai työ- ja elinkeinotoimiston asiantuntijan havaintojen perusteella. Osa heistä, joilla on työllistymistä heikentävä sairaus tai vamma, jää siten luokittelematta tähän kategoriaan. Vastaavasti kategoriaan voi olla luokiteltuna henkilöitä, joiden terveydentilalla ei ole tosiasiallista vaikutusta työllistymismahdollisuuksiin.

[4] Ulkomaan kansalaisten kohdalla työmarkkinatilannetta tarkastellaan kuusi kuukautta työvoimapolitiikan palvelujakson päättymisen jälkeen. Tähän on päädytty, koska ulkomaan kansalaisilla palveluiden työllistämisvaikutus näkyy pidemmällä viiveellä.

Kuvio 1a. Miesten osuudet vuorotteluvapaalle jääneistä ja vuorotteluvapaasijaisina toimineista 2006-2014.

Kuvio 1b. Vuorotteluvapaalle jääneiden ja vuorotteluvapaasijaisena toimineiden ikäjakauma 2014.

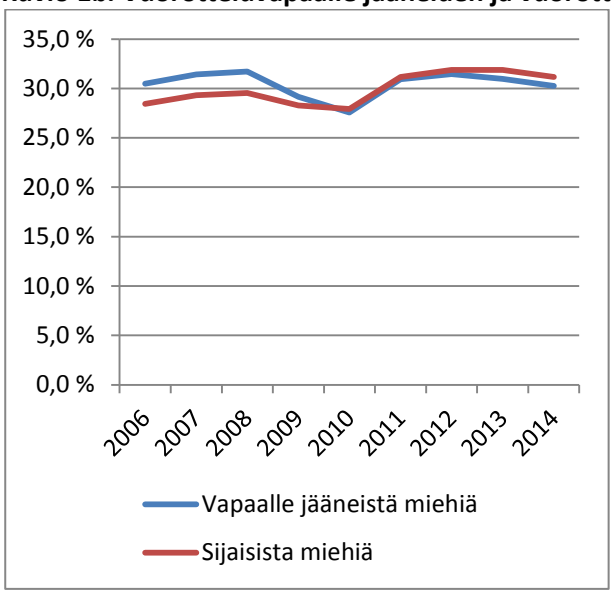

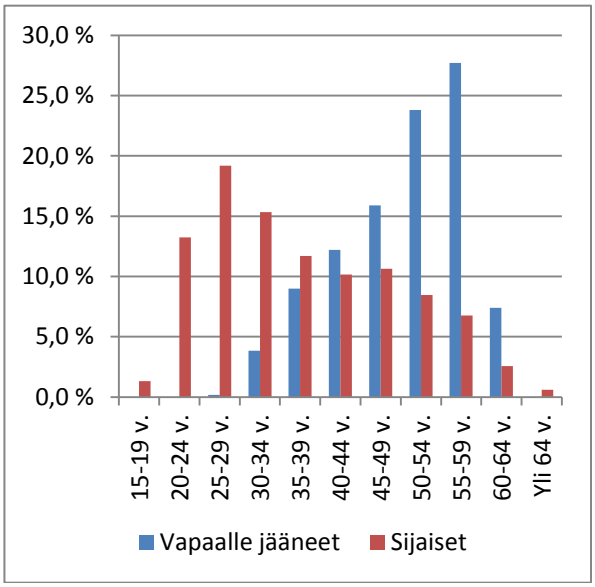

Toimialoittain tarkasteltuna vuorotteluvapaasijaisia työskenteli vuonna 2014 eniten julkisen hallinnon, maanpuolustuksen ja pakollisen sosiaalivakuutuksen toimialalla (37 % sijaisista).[5] Myös sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä teollisuuden toimialoilla oli muita aloja enemmän vuorotteluvapaasijaisia.

Taulukko 1. Kymmenen suurinta toimialaa vuorotteluvapaasijaisten määrän mukaan 2014.

JULKINEN HALLINTO, MAANPUOLUSTUS, PAKOLLINEN SOSIAALIVAKUUTUS	2080	36,9 %
TERVEYS- JA SOSIAALIPALVELUT	914	16,2 %
TEOLLISUUS	861	15,3 %
KOULUTUS	348	6,2 %
TUKKU- JA VÄHITTÄISKAUPPA, MOOTTORIAJONEUVOJEN KORJAUS	318	5,6 %
KULJETUS JA VARASTOINTI	201	3,6 %
MUU PALVELUTOIMINTA	182	3,2 %
AMMATILLINEN, TIETEELLINEN, TEKNINEN TOIMINTA	128	2,3 %
RAHOITUS- JA VAKUUTUSTOIMINTA	107	1,9 %
INFORMAATIO JA VIESTINTÄ	102	1,8 %

Vuorotteluvapaasijainen ei välttämättä työllisty samoihin tehtäviin eikä välttämättä samaan ammattiinkaan kuin vapaalle jäänyt. Kuitenkin vapaalle jääneiden ja sijaisten yleisimpien ammattien listat ovat pitkälti samanlaiset. Vapaalle jääneissä ja sijaisissa on paljon terveydenhuollon ja opetusalan työntekijöitä sekä eri alojen asiantuntijoita ja erityisasiantuntijoita.

[5] Tarkasteltavana on toimipaikan toimiala, ei työtehtävän. Esimerkiksi rakennuksilla siivoojana työskentelevä määritellään tässä rakennustoimialalle työpaikan mukaisesti.

Taulukko 2. Kymmenen yleisintä vuorotteluvapaasijaisten ammattia vuonna 2014.

Hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät	819	14,5 %
Ei ammattia	683	12,1 %
Opettajat ja muut opetusalan erityisasiantuntijat	415	7,4 %
Terveydenhuollon asiantuntijat	364	6,5 %
Toimistotyöntekijät	270	4,8 %
Palvelutyöntekijät	234	4,1 %
Liike-elämän ja hallinnon asiantuntijat	231	4,1 %
Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat	209	3,7 %
Myyjät, kauppiaat ym.	209	3,7 %
Lainopilliset, sosiaali-, kulttuurialan erityisasiantuntijat	197	3,5 %

Taulukko 3. Kymmenen yleisintä vuorotteluvapaalle jääneiden ammattia vuonna 2014

Hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät	1028	16,2 %
Opettajat ja muut opetusalan erityisasiantuntijat	649	10,2 %
Terveydenhuollon asiantuntijat	573	9,0 %
Ei ammattia	527	8,3 %
Liike-elämän ja hallinnon asiantuntijat	439	6,9 %
Lainopilliset, sosiaali-, kulttuurialan erityisasiantuntijat	245	3,9 %
Prosessityöntekijät	225	3,5 %
Myyjät, kauppiaat ym.	223	3,5 %
Lakiavustajat, sosiaali- ja kulttuurialan asiantuntijat	186	2,9 %
Luonnontieteiden ja tekniikan asiantuntijat	185	2,9 %

Vuorotteluvapaasijaisena toimineet ovat keskimäärin olleet melko lyhyen aikaa työttöminä työnhakijoina ennen sijaisuusjakson alkua. Vuosina 2006–2014 vuorotteluvapaasijaisina toimineet olivat ennen sijaisuutta olleet työttöminä työnhakijoina keskimäärin 6-8 viikkoa. Vuoden 2015 tammi-syyskuun aikana edeltävän työttömyysjakson pituus on ollut keskimäärin 11 viikkoa. Kaikkien työttömyysjaksojen keskimääräinen pituus tammi-syyskuussa 2015 oli 51 viikkoa, joten vuorotteluvapaasijaiset ovat olleet työttöminä työnhakijoina keskimääräistä lyhyemmän ajan.

Kuvio 2. Vuorotteluvapaasijaisten sijaisuutta edeltävän työttömyyden keskimääräinen kesto 2006–2015.

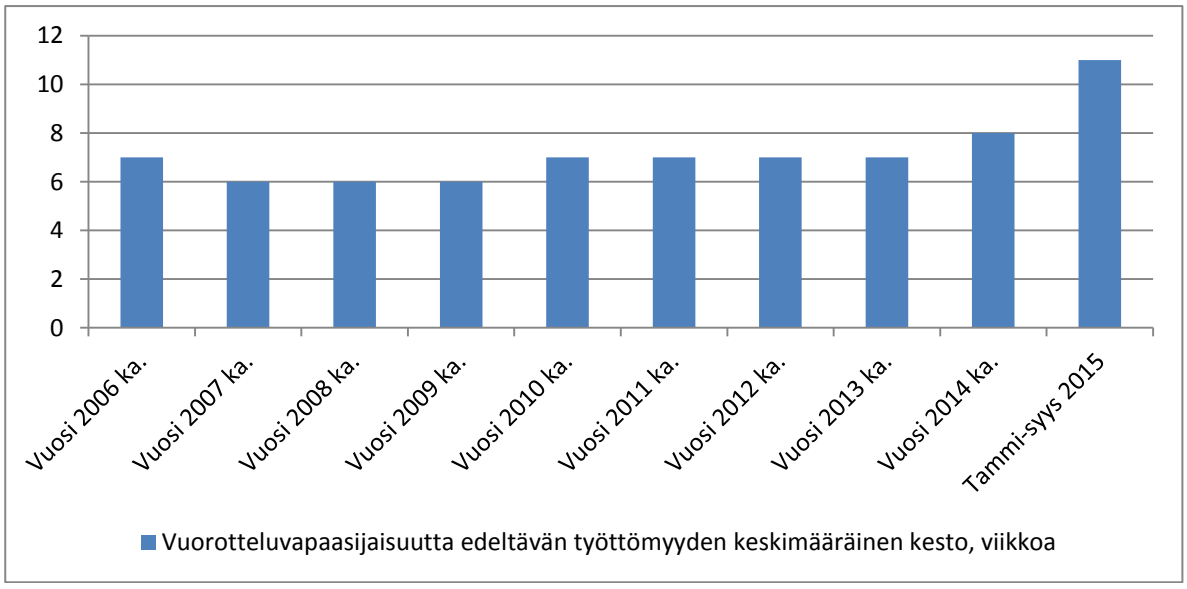

Työnvälitystilaston tietojen mukaan vuorotteluvapaasijaisina toimineet olivat vuonna 2014 korkeammin koulutettuja kuin vapaalle jääneet. Tähän tietoon tulee kuitenkin suhtautua varauksella, sillä vapaalle jääneiden joukossa oli suuri osuus (37,8 %) henkilöitä, joiden koulutuksesta ei ollut tietoa työ- ja elinkeinotoimistoissa. Kuitenkin voidaan varmuudella sanoa, että vuorotteluvapaasijaisena vuonna 2014 toimineiden henkilöiden koulutustaso oli korkeampi kuin 15–64-vuotiaan väestön keskimääräinen koulutustaso vuonna 2013.

Kuvio 3. Vuorotteluvapaalle jääneiden ja vuorotteluvapaasijaisina toimineiden koulutustaso vuonna 2014 ja 15–64-vuotiaan väestön koulutustaso vuonna 2013.

